

МЕГАТРЕНД УНИВЕРЗИТЕТУ
ФАКУЛТЕТУ ЗА КУЛТУРУ И МЕДИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА–ДОКТОРСКА
ДИСЕРТАЦИЈА

*(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ
ПРОЈЕКАТ)*

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену
докторску дисертацију _____ под називом:
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)
„Односи с јавношћу и умрежена култура“

кандидата: Саше Савковића _____ подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Кандидат Саша Савковић рођен је 1967. године у Београду. Завршио је Средњу школу унутрашњих послова и дипломирао на Факултету политичких наука. Потом је завршио мастер студије на Факултету за културу и медије Мегатренд универзитета (смер: односи с јавношћу). Радио је у Министарству унутрашњих послова, Министарству финансија, Управи царина и Министарству државне управе и локалне самоуправе. Објавио је две монографије: 1. ПРИРУЧНИК ЗА СУЗБИЈАЊЕ КРИЈУМЧАРЕЊА, 2. КУЛТУРНА ПОЛИТИКА И МЕДИЈСКА СТРАТЕГИЈА (Чигоја штампа, 2013, Београд) ИСБН 978-86-7558-953-2, 3. „УМРЕЖЕНО ДРУШТВО И УМРЕЖЕНА КУЛТУРА“ ГОДИШЊАК ФКМ, 2015 М-53 Такође је објавио и већи број стручних радова. На докторским студијама је од 2012 године, у оквиру којих је урадио докторску дисертацију, која је предмет анализе у оквиру овог реферата. Докторска дисертација написана је на 258 странице компјутерски сложеног текста, са 20 илустрација, 9 табела и 156 литературних референци.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

Савремено информационо доба карактерише се не само новим технологијама, већ и појавом нових специфичних институција, а посебно појавом умрежавања друштава и њихових култура. Настанак информационе технологије, а следствено и информационе економије, која је *per se*, истовремено и глобална економија, одиграо се (и одиграва се) у врло различитим културним и националним контекстима (Северна Америка, Латинска Америка, Западна Европа, Јапан, Кина, Русија итд), у својеврсном планетарном досегу који утиче на све земље света, што неминовно, *ipso facto*, доводи до мултикултуралног референтног оквира. Али, разноликост културних контекста, у којима информационе економија настаје и развија се, не искључује могућност постојања заједничке матрице организационих облика у процесима производње, потрошње и расподеле. Према Мануелу Кастелсу (Кастелс, Мануел, *Успон умреженог друштва*, Клио, Београд, 2000, стр. 185) успон информационе економије обележен је развојем и сасвим нове организационе логике која је повезана са текућим процесом технолошке промене (нове парадигме). И, управо то приближавање и интеракција између нове технолошке парадигме и нове организационе логике чине историјску окосницу информационе економије, при чему се нова организациона логика очитује у различитим облицима, кроз различите културне и институционалне контексте.

Најважнија структурна последица утицаја нове информационе технологије, и нове информационе економије, на привреду и друштво, као и на сва остала подручја која се развијају у зависности од протока информација, јесте умрежено друштво, па, отуда, и умрежена култура. Први пут у историји људског друштва основна јединица економске организације није више појединац, предузеће или држава, већ управо мрежа.

Те новоуспостављене друштвене и културне мреже предмет су истраживања у оквиру ове докторске дисертације, посебно њихово испољавање и (могући) утицај у оквирима једне још увек нове професије (нове, пре свега у транзиционим друштвима), каква је професија *односи с јавношћу* (Public relations, pr).

Развој интернета крајем XX века створио је до сада непозната средства масовне комуникације која су постала саставни део сваког домаћинства и глобална средства комуникације милиона људи. Отуда, и с обзиром на то да употреба технологија данас има пресудну улогу у односима с јавношћу, то се и ова нова технологија (као и друге пратеће технологије, попут мобилних телефона, специјализованих дигиталних уређаја итд), као и медији, у *on line* и *off line* форми, неминовно укључује у горе наведене информационе и економске промене, а све заједно, оне детерминишу и нову позицију односа с јавношћу, на свим нивоима, и у свим организационим јединицама – целинама и њиховим деловима. Шта је резултат свих тих међуутицаја, питање је на које се дају одговори кроз истраживања, спроведена током израде ове докторске дисертације.

Посебна пажња (у оквиру циља истраживања) поклоњена је питањима интеркултурног дијалога и толеранцији унутар широког спектра различитих култура. При томе кандидат полази од премисе да истинску заједницу чине људи који треба да се међусобно добро разумеју, ако већ деле један свет заједничких знања, сазнања и

значења. У данашњем интернетском добу ситуација је таква као да сви људи „говоре“ један језик, с обзиром на чињеницу да са сваким даном компјутерски преводиоци постају све моћнији, тачнији и прецизнији. Отуда, никада раније није могло оно што се данас може, да сви људи на свету брину о свим језицима света, јер су у њима (језицима) сачувана искуства различитих заједница и култура, начини живота, поглед на свет.

Захваљујући развоју информационих технологија и информационе економије, све више је људи данас у ситуацији да говори више језика, а то онда омогућава непосредну, живу комуникацију. У разговору пак нико не може да изгуби, а свако може да добије. Истина, доброта, лепота и светост јесу квалитети који не губе на вредности када се деле међу људима; ако се са неким дели земља, новац, моћ и власт, онда свакако губи, док се духовне вредности множе када се са неким деле (Шушњић, Ђуро, *Дијалог и толеранција*, Чигоја штампа, Београд, 1997, стр. 13).

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

Основна хипотеза: Уколико се у односима с јавношћу више уважава чињеница о умрежености светских и локалних култура, утолико ће активности и акције *ни-ар* менаџера бити успешније.

Посебна хипотеза: Уколико је умрежавање култура више подржавано и подстицано, утолико ће степен толеранције у оквирима мултикултурализма јаче долазити до изражаја.

Специфична хипотеза: Што је више толеранције међу различитим културама, то су односи с јавношћу израженији и делотворнији.

У формулисању основне хипотезе пошло се од става да уколико је обавештеност актера комуникације у умреженим културама већа, комуникација активнија и пословање што је могуће више друштвено одговорно, утолико ће доношење заједничких друштвених одлука бити засновано на већој друштвеној солидарности и култури изграђеној на људском искуству, стеченом у интеракцијама унутар умрежених култура. С друге стране, при формулисању посебне хипотезе мислило се и на принципе на којима се заснива умрежавање, а код специфичне хипотезе толеранција је сагледана као неминовна парадигма егзистенције (и опстанка) савременог света.

Разматрања, анализе и укупна расправа, дати у поглављима III–X, презентовани су тако да оправданост постављених хипотеза буде што је могуће више и непосредно очигледна, а дати су и конкретни резултати два специфична истраживања интернетског типа (претраживањем релевантних база података путем интернета); такође и резултати једног истраживања анкетног типа у коме су испитаници, путем телефонске анкете, износили своје ставове о питањима наведеним у посебном анкетном листу, а која су се тицала користи, или штетности глобализације и интернета, по човечанство.

На основу једног и другог – теоријске расправе и резултата истраживања – показало се да су постављене хипотезе у потпуности потврђене.

4. Кратак опис садржаја

У оквиру ове докторске дисертације разматрана су следећа битна питања: Култура, комуникација и односи с јавношћу: општи приступ култури, култура и социјализација; Комуникације у релацији с културом: основни процеси комуникација, двосмерна комуникација, модели комуникације, стил, креативност и структура поруке; Приступ односима с јавношћу: циљеви и функције односа с јавношћу, комуникација са становишта односа с јавношћу, примери посебне примене односа с јавношћу; Умрежено друштво и умрежена култура: преобликовање друштвеног простора, друштвена структура као мрежа, основне карактеристике информационог друштва, информациона глобална економија, стратешко умрежавање корпорација, хоризонталне и вертикалне глобалне мреже, културни контекст умрежавања; Мреже умрежене културе: поимање мрежа кроз теорију и праксу, умрежавање као суштина људског, модернизам, постмодернизам и умрежавање, умрежавање као суштина технолошког, социјална акција, структура и култура; Умрежено друштво Мануела Кастелса, теорија о јаким и slabим друштвеним везама, теорија „малог света“, фрактална структура умрежене културе; Односи с јавношћу, комуникације и умрежавање: односи с јавношћу у теорији и пракси, нови изазови у односима с јавношћу, глобализација као интерактивни процес, сајбер простор културе, медијска култура и комуникације, комуникација у дигитално доба, мреже као комуникацијска структура, односи с јавношћу и медији, интеграциони приступ у односима с јавношћу; Информационе технологије у односима с јавношћу: информационализам као продукт технологије, парадигма информационих технологија, рачунари у односима с јавношћу; Мрежна мултимедијалност у функцији ефикаснијег деловања пи-ар менаџера: актуелна пракса у односима с јавношћу, мултимедијалност као моћ и потреба, интернет и циљне јавности, симетрични наспрам асиметричних пи-ар односа, евидентни ефекти ефикасности (“парадигма еее”); Парадигме, дискурси и аутопоиезис: парадигме као референтни обрасци, парадигме у језику и науци, синтагматско-парадигматски истраживачки модел; Дискурси умрежене културе: анализа дискурса умрежене културе, дискурс као структура и процес, дискурсно тумачење исказа; Дискурс – релације и значења, рекламни дискурс и културолошки контекст; Аутопоиезис: апликације и импликације, карактеристике аутопоиетских система, аутопоиезис у друштвеним системима; од природне апликације до друштвене импликације; моћ метафоре, аутопоиезис друштвених мрежа у интернет простору, аутопоиезис умрежавања културâ; Етичност и комуницирање у односима с јавношћу: мрежа као свакодневни животни стил и етика, златно правило етике, етички стандарди у односима с јавношћу, професионализам и етика. Студија случаја: Европска унија као чвориште умрежавања култура (пи-ар аспекти); прилози уз студију случаја; Резултати истраживања и њихова анализа; Закључна разматрања.

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

Посматрано у целини, осим конкретних резултата истраживања путем претраживања база података, и анкетањем испитаника на тему истраживања, резултат укупног истраживања јесте израда студије о односима с јавношћу у свету умрежене културе. Посебан резултат је и *студија случаја*, дата у посебном (једанаестом) поглављу, са четири прилога: 1. Европске и светске културне мреже, 2. Пројекат „Тепих Сјерпинског“, 3. Мултикултуралност и фракталност света и 4. Фестивали у славу средњевековне традиције. На теоријском плану, пошло се од резултата претходних истраживања према којима је услов за адекватно и егзактно истраживање умрежавања културâ примена теорије малог света, у јединству са теоријом фрактала, уз истовремено постављање *радне хипотезе* према којој је умрежавање култура аутономни процес заснован на *аутопоиезису*.

Дисертација садржи и резултате три егзактна истраживања (два интернетска и једно анкетског типа). Прва два истраживања реализована су поступком претраживања база података, доступних на интернету, а треће је реализовано путем телефонске анкете. Сви ти резултати иду у прилог како наведеној радној хипотези, тако и текућим хипотезама: основној, посебној и специфичној, како су и назначене у првом поглављу дисертације. Уз то, доказивање хипотеза реализовано је и поступком вођења научне расправе кроз свих дванаест поглавља дисертације, и посебно, путем наведене студије случаја.

У интернетским истраживањима претраживане су базе података трију асоцијација/удружења и једне библиотеке: PRSA – Public Relations Society of America; AMA – American Management Assotiation; SHRM – Society of Human Resource Management, EUROPEANA – Колекција европских дигиталних библиотека; такође и једна база природно-научне литературе (Medline).

Графичко приказивање резултата, као и статистичка израчунавања – статистичка дескрипција и израчунавање за податке добијене у два интернетска истраживања, изведено је помоћу програма SPSS 16.0 for Windows, 1989-2007, WinWrap Basic, Copyright/1993-2007, Polar Engineering and Consulting, <http://www.winwrap.com>.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

Комисија констатује да урађена докторска дисертација под називом „Односи с јавношћу и умрежена култура“, кандидата Саше Савковића даје нове научне погледе у области односа с јавношћу у релацији са умрежавањем културâ, посебно у организовању адекватних и толерантних мултикултурних и интеркултурних комуникација. Предложени су и могући нови концепти умрежавања култура и њиховог утицаја на односе с јавношћу на свим нивоима, и у свим типовима организовања друштвене акције; све то, уз приказ релевантних, такође постојећих, али и могућих нових (етички заснованих) видова нормирања и регулисања интеркултурне и мултикултурне мрежне комуникације.

На основу изложеног, Комисија констатује да урађена докторска дисертација испуњава све захтеве научног рада, па предлаже Научно-наставном већу, и Комисији за контролу квалитета, да одобре одбрану дисертације.

Место и датум:
Београд, 29.12.2015.

Чланови Комисије за оцену докторске
дисертације/уметничког пројекта

Проф. др Миливоје Павловић, ментор
Факултет за културу и медије

Проф. др Владимир Првуловић, члан
Факултет за међународну економију

Доц. др Љиљана Манић, члан
Факултет за културу и медије